

Živé vysílání XI. klubu J. E. Purkyně

Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně pořádá od r. 2018 pravidelná setkání odborníků, která se věnují nejrůznějším aktuálním, medicínským i jiným tématům (viz také Živa 2018, 6: CXLI). V červnu se club J.E.P. věnoval poučení z epidemie onemocnění covid-19 (záznamy najdete na webové stránce ČLS JEP v archivu aktualit). V září proběhl X. club J.E.P., který se zabýval lidskými limity ve sportu a byl mimo jiné inspirován 60. výročím rekordu etiopského maratonce Abebe Bikily na olympijských hrách v Římě. Zúčastnili se především experti z oboru tělovýchovného lékařství doc. Jiří Radvanický a prof. Pavel Kolář, předseda České kardiologické společnosti prof. Aleš Linhart, a také zástupce spolupracující Etiopické komunity v České republice MUDr. Hundie Tesfay.

Zatím poslední, tedy XI. club J.E.P. se konal za epidemiologických opatření formou živého vysílání 13. října 2020 a představil nové poznatky ze života a díla našeho velikána J. E. P. Kromě předsedy Společnosti prof. MUDr. Štěpána Švačiny, DrSc., MBA, byli přítomni Purkyňův prapravnuk MUDr. Ivan Fišer a historici Mgr. Michal Šimůnek, Ph.D., z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, a Mgr. Šimon Krýsl ze Zdravotnického muzea Národní lékařské knihovny, a doc. Otakar Brázda ze Stomatologické kliniky 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, který se tématům spojeným s J. E. P. dlouhodobě věnuje. Vzdáleně se pak připojili doc. Ludmila Hlaváčková a doc. Karel Černý z Ústavu dějin lékařství a cizích jazyků 1. LF UK. Probírala se např. témata: – jak se stěhovala a kam zmizela knihovna J. E. P., – purkyňovská témata v nově objevené pozůstalosti prof. Emila Starkensteina, – medaile J. E. P. a otázky kolem rostliny pojmenované *Purkynjia nodosa*, – současný stav klášterů Dobrá voda a Strážnice,

1 Z vysílání XI. klubu J.E.P. v době rozšíření SARS-CoV-2. Zleva prapravnuk J. E. Purkyně oftalmolog Ivan Fišer, vedle něho historik Michal Šimůnek, předseda České lékařské společnosti JEP Štěpán Švačina, historik Šimon Krýsl a stomatolog Otakar Brázda. Zdroj: ČLS JEP

2 Cínový odrazek medaile k 80. narozeninám J. E. Purkyně, revers s purkynií sukovitou (*Purkynjia nodosa*) v levém dolním rohu. Autorem medaile je Václav Jan Seidan (1867). Zdravotnické muzeum Národní lékařské knihovny

3 *Purkynia lata*. Název *Purkynia* (nebo *Purkynjia*) *glabra* zřejmě použit nebyl – stonožku *P. lata* popsal Antonín Frič z lokality v nýřanských vápencích. Antonín Frič (Anton Fritsch), Fauna der Gaskohle und der Kalksteine der Permformation Böhmens (Fauna plynových lupků a vápenců permské formace Čech, Praha; vlastním nákladem u F. Řivnáče, 1901)

– zda získal Purkyně profesuru ve Vratislavi díky vlivu Johanna Wolfganga Goetha,
– Purkyně jako otec Emanuela a Karla,
– vychoval Purkyně svého nástupce?
– kolika jazyky Purkyně hovořil,
– byl Purkyně pantheista?
– Purkyně a ženy,
– co víme o bratru Jana Evangelisty ad.

Šimon Krýsl osvětlil podrobnosti popisu purkynie sukovité (*P. nodosa*). Rostlinu popsal v r. 1833 Karel Bořivoj Presl podle větvičky pocházející z Mexika. Uvádí, že jméno vytvořil na počest záslužné práce J. E. Purkyně o vláknitých buňkách prašníků. *Purkynjia* figuruje i na pamětní medaili (obr. 2), kterou vytvořil Václav Jan Seidan k 80. narozeninám J. E. Purkyně.

Již od 40. let 19. století byl však popis druhu zpochybňován. Sám Purkyně o tom napsal vtipný epigram, kde vysvětluje, že si nepřeje, aby se po něm rostlina jmenovala, a že není sukovitý (*nodosa*), raději by byl např. něco hladkého (*glabra*), třeba ně-

jaký mořský červ. Dnes není druh uznáván, položka byla identifikována s jiným druhem a odlišnosti byly připsány nejspíše poškození hmyzem. V současné době probíhá pátrání po původní odebrané části rostliny, a pokud bude nalezena, uvažuje se o taxonomické revizi na základě DNA. K otázkám kolem *P. nodosa* se v Živě ještě vrátíme formou tematického článku. Útěchou by Purkyňovi mohlo být, že Antonín Frič popsal na jeho počest permskou stonožku z Nýřan – *Purkynia lata* (obr. 3). Zmíněna byla i planetka pojmenovaná Purkyně, objevená českým astronomem Antonínem Mrkosem v r. 1985.

O Brázda zkoumal vztah J. E. P. k synům Karlovi a Emanuelovi. Snacha, a po ní i vnučka J. E. P., si ve vzpomínkách stěžují, že Purkyně nepodporoval dostatečně své syny. Po pečlivém prostudování Purkyňovy korespondence uložené v Památníku národního písemnictví však O. Brázda toto obvinění popírá a dokládá citáty z vybraných dopisů, že Karel finanční příspěvky od otce využíval spíše na elegantní oblečení než na studium malířství. Stejně tak podpořil Purkyně snahu Emanuela získat lepší pracovní uplatnění a oslovil v této věci mnoho různých celebrit, z nichž ovšem nikdo žádosti nevyhověl. Purkyňovi nelze tedy vytýkat, že by své syny nepodporoval.

V rámci diskuze byla probírána další témata týkající se Purkyňova života a doby. Rádi bychom zde také upozornili na velmi užitečnou tiskovou konferenci Odborné společnosti praktického dětského lékařství ČLS JEP Prevence rizikového chování dětí a adolescentů ze dne 17. září 2020.

Více informací na www.cls.cz

